

Original Article

Requirements for Electronic Trial about Juveniles

Magid Dehghani¹, Mohammad Reza Fallah^{2*}

1. Ph.D. Student in Private Law, Meybod Branch, Islamic Azad University, Meybod, Iran.

2. Assistant Professor of Law, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Email: Fallah-reza@yahoo.com

Received: 7 Jan 2020 Accepted: 22 Apr 2020

Abstract

Considering the growth of technology and the increasing advancement of computer science and communication, today, by combining these technologies and the science of laws, benefits can be added to the trial process. One of the most important manifestations of the use of computer and communication technologies is the creation of an electronic trial system. In this study which has been prepared and regulated descriptively and analytically, all efforts have been made to understand what prerequisites and requirements are necessary to use e-trials be conducted electronically for juvenile due to its advantages for them. The findings of the study indicate that issues such as online trial and providing facilities to achieve this matter in terms of hardware and software, electronic notifications to children or their parents, electronic testimony of children, and electronic registration of personality files and the realization of the possibility of virtual and closed trial for children through e-trial are among the requirements of juvenile e-trial, all of which have positive benefits for children. For example not needing their presence according to the emphasis of the Code of Criminal Procedure, reducing the fear of dying to testify, not losing the children's cases, reducing the time of the trial and the involvement of the child in the trial, not disclosing the information and identity of the child and the possibility of resocialization and prevention from labeling children's identities in open and in-person trials are among these items.

Keywords: Juvenile; Juvenile Criminal Trial; Juvenile Court; E-Trial

Please cite this article as: Dehghani M, Fallah MR. Requirements for Electronic Trial about Juveniles. *Iran J Med Law, Special Issue on Human Rights and Citizenship Rights 2020; 577-587.*

مؤلفه‌ها و الزامات دادرسی الکترونیکی اطفال و نوجوانان

مجید دهقانی^۱، محمدرضا فلاح^{۲*}

۱. دانشجوی دکترای حقوق خصوصی، واحد میبد، دانشگاه آزاد اسلامی، میبد، ایران.

۲. استادیار، عضو هیأت‌علمی گروه حقوق دانشگاه شاهد، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول) Email: Fallah-reza@yahoo.com

دریافت: ۱۳۹۹/۱/۲۵ پذیرش: ۱۳۹۹/۵/۲۴

چکیده

با توجه به رشد فناوری و پیشرفت روزافزون علوم کامپیوتری و ارتباطات، امروزه می‌توان با جمع میان این فناوری‌ها و علم حقوق، مزایایی را بر فرایند دادرسی‌ها افزون ساخت. یکی از مهم‌ترین جلوه‌های کاربردی فناوری‌های کامپیوتری و ارتباطی، ایجاد نظام دادرسی الکترونیکی است، در این پژوهش که به روش توصیفی و تحلیلی تهیه و تنظیم شده است، تمام مساعی به کار گرفته شده است تا دریابیم که برای استفاده و بهره‌گیری از نظام دادرسی الکترونیکی برای دادگاه‌های اطفال، چه پیش‌نیازها و عوامل مقدماتی و الزاماتی لازم است تا دادرسی الکترونیکی به واسطه مزایایی که برای اطفال دارد، در رسیدگی به جرائم آن‌ها نیز به صورت الکترونیکی محقق شود. یافته‌های پژوهش بیانگر این مطلب است که مواردی نظیر آنلاین بودن دادرسی و فراهم کردن امکانات محقق شدن این موضوع از نظر سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، الکترونیکی شدن ابلاغ‌ها به اطفال یا والدین آن‌ها، الکترونیکی شدن شهادت اطفال، مکانیزه شدن فرایند دادرسی، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در داخل دادگاه و ثبت الکترونیکی پرونده شخصیت و محقق شدن امکان دادرسی غیر حضوری و غیر علنی برای اطفال از طریق دادرسی الکترونیکی، از جمله الزامات دادرسی الکترونیکی اطفال محسوب می‌شود که تمامی آن‌ها دارای مزایای مثبت برای اطفال است، از جمله آن‌ها می‌توان به عدم نیاز به حضور آن‌ها با توجه به تأکید قانون آیین دادرسی کیفری، کاهش بیم جان برای ادای شهادت، عدم مفقودی پرونده‌های اطفال، کاهش زمان دادرسی و درگیر بودن طفل در فرایند رسیدگی و دادگاه، علنی نشدن اطلاعات و هویت طفل و امکان بازاجتماعی کردن اطفال و جلوگیری از برجسب‌زنی ناشی از هویت اطفال در رسیدگی علنی و حضوری، اشاره کرد.

واژگان کلیدی: طفل؛ نوجوان؛ آیین دادرسی؛ دادگاه اطفال؛ دادرسی الکترونیکی

مقدمه

امروزه به واسطه رشد فناوری‌ها و تکنولوژی‌ها محیط الکترونیکی از جنبه‌های مختلف، بسیار بیش از پیش کاربردی شده و به تبع این امر در اختیار همگان قرار گرفته است و با انتقال امور حقوقی به فضای الکترونیکی، در کنار آنچه که ما آن را «نظام سنتی دادرسی» می‌نامیم، نظامی تحت عنوان «دادرسی الکترونیکی» نیز ایجاد گردیده است. این تأسیس در اصل واکنشی است به لزوم اجتماعی و حقوقی شکل‌گیری دادرسی در عرصه الکترونیکی ایجاب می‌نماید.

به همین دلیل به واسطه این رشد و گسترده‌گی ضرورت دارد در خصوص دادرسی الکترونیکی اطفال و نوجوانان بررسی و مطالعه کاملی انجام گیرد که این هدف، از جمله مهم‌ترین مسائل و دغدغه‌های طرح این موضوع پژوهشی است.

مفهوم دادرسی الکترونیکی

دادرسی الکترونیکی که از آن به دادگستری الکترونیکی، دادرسی دیجیتال، دادرسی مجازی، دادرسی سایبری، دادرسی رایانه‌ای از راه دور و مانند آن‌هم تعبیر می‌شود (۱)، توسط اتحادیه اروپا، به استفاده از ابزارهای اطلاعاتی و ارتباطی در حیطه دادگستری تعریف شده است. بنابراین منظور از دادرسی الکترونیکی، بهره‌برداری از ابزارها و روش‌های الکترونیکی ارتباطی و اطلاعاتی برای طرح دعوی در دادگاه و انجام فرایند دادرسی از تسلیم دادخواست و شکوائیه و ابلاغ اوراق قضایی تا رسیدگی به دعوی و دلایل و صدور رأی و اجرای آن است، تلفن همراه، نشانی ایمیل و وبگاه‌های اینترنتی از مهم‌ترین این ابزارها هستند (۲).

امروزه اهمیت فناوری اطلاعات به منظور افزایش سرعت و دقت فعالیت‌های مختلف سازمان‌ها و در نتیجه بالابردن بهره‌وری آن‌ها به روشنی مشخص شده است. خصوصاً سازمان‌هایی که بخش‌های مختلف آن در مناطق جغرافیایی پراکنده و دور از یکدیگر قرار گرفته‌اند و یا مؤسساتی که موظف به انجام کارهای متنوع و متعدد هستند، بسیاری از مشکلات خود را از طریق این فناوری رفع می‌کنند، از جمله این سازمان‌ها، قوه قضاییه است. الکترونیکی‌شدن دادرسی‌ها،

روندی است که بیش از یک دهه در کشورهای پیشرفته مورد استفاده قرار می‌گیرد. منظور از دادرسی الکترونیکی، بهره‌برداری از ابزارها و روش‌های الکترونیکی ارتباطی و اطلاعاتی برای طرح دعوی در دادگاه و انجام فرایند دادرسی از تسلیم دادخواست و شکوائیه و ابلاغ اوراق قضایی تا رسیدگی به دعوی و دلایل و صدور رأی و اجرای آن است. تلفن همراه، نشانی رایانه و وبگاه‌های اینترنتی از مهم‌ترین این ابزارها هستند (۲). وجود چند اصل یا ویژگی برای دادرسی الکترونیکی ضروری است، این ویژگی‌ها به طور خلاصه عبارت‌اند از ماهیت غیر مادی، اتصال به شبکه، واسطه‌گری، ماهیت فوق واقع، تعامل، فوریت و فرامرزی بودن.

اصولاً مفهوم دادرسی الکترونیکی از دو جزء ترکیب یافته که در یک جزء آن دادرسی و در جزء دیگر آن الکترونیکی نهفته است. مفهوم دادرسی که مرتبط با مباحث شکلی علم حقوق است، شامل مواردی مانند ادله، رسیدگی مقدماتی، صدور کیفرخواست، صدور قرار تأمین، صدور حکم، تجدید نظرخواهی، معامله اتمام، سؤالات متقابل و اقرار به جرم است. انجام هر کدام از این مراحل اگر به واسطه ابزارها و امکانات فناورانه مانند صفحه نمایشگر، ضبط صوت، اینترنت و... صورت پذیرد، به معنای الکترونیکی‌شدن دادرسی است، برای مثال سابقاً پرونده‌ها در کاغذ به طور فیزیکی و ملموس ثبت می‌شدند، ولی در حال حاضر با استفاده از رایانه، فایل‌های الکترونیکی ثبت سیستمی می‌شوند که هم کم‌حجم‌تر و هم از جهت امکان از بین رفتن، امن‌تر می‌باشند. برخی با به کارگیری لفظ اطلاعات، گفته‌اند منظور از دادرسی الکترونیکی، الکترونیکی‌شدن انتقال اطلاعاتی است که در محیط دادگاه وجود دارد و این اطلاعات می‌تواند شامل ادله، دستورات دادگاه، اقرار بر متهم، اظهارات شاهد و... باشد (۳).

به عبارتی دیگر در دنیای امروز به دلیل مطرح‌شدن بحث مدیریت اطلاعات، مفهوم دادرسی الکترونیکی نیز طرح گردید، زیرا در دادرسی مجازی نیز به نوعی اطلاعات مورد تبادل در نظام عدالت قضایی، تحت مدیریت قرار می‌گیرد، البته گاهی اوقات مفهوم دادرسی الکترونیک از آنچه ذکر شد، عام‌تر می‌شود، مثلاً تأسیس کتابخانه‌های حقوقی مجازی که به

شرعی نرسیده باشد که سن بلوغ در دختران و پسران، به ترتیب نه و پانزده سال قمری است و همین مفهوم در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ آمده است (تبصره ۱ ماده ۳۰۴) با تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳ افراد زیر ۱۸ سال به دو گروه طفل و نوجوان تقسیم که طفل هر فرد که به بلوغ شرعی نرسیده است و نوجوان هر فرد زیر ۱۸ سال کامل شمسی که به سن بلوغ شرعی رسیده است (بند «الف» و «ب» ماده ۱) در دادرسی الکترونیکی اطفال هر دو گروه طفل و نوجوان شامل آن می‌گردد و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الزامات حاکم بر دادرسی الکترونیکی

در دادرسی‌های سنتی، نیازی به امکانات و ابزار نیست، به همین دلیل، پیچیدگی خاصی در اجرای دادرسی وجود ندارد، ولی در دادرسی الکترونیکی به جهت مطرح شدن یک سری امکانات، روش‌هایی برای استفاده و نگهداری آن‌ها وجود دارد که در ادامه تبیین خواهد شد. در جوامع مدنی، مراجعه به دادگستری و احقاق حق، یکی از حقوق اولیه و مسلم شهروندان به شمار می‌رود. تا قبل از پیدایش رایانه، نرم‌افزار و به ویژه ظهور گسترش شاهراه‌های اطلاعاتی یا اینترنت، مراجعه حضوری اصحاب دعوی و استفاده از قالب‌های کاغذی، برای هر نوع دادرسی ضروری و اجتناب‌ناپذیر بود. با توسعه ابزارهای اطلاعاتی و ارتباطی، حضور اصحاب دعوی استفاده از کاغذ در فرآیند دادرسی کاهش یافته است (۷). اصولاً در مرحله اول، نیاز است تا ساختار فیزیکی دادگاه طوری طراحی شود که بتوان امکانات الکترونیک را در آن‌ها نصب نموده و دادگاه طوری باید باشد که دستگاه‌های الکترونیک به خوبی بتواند مورد استفاده قرار گیرند، به خصوص از جهت وسعت یا کوچکی اتاق دادگاه، به نحوی که مانیتورها بتوانند حاضران در دادرسی را پوشش دهند. در مرحله بعدی، بحث نصب امکانات الکترونیک مطرح است، یعنی علاوه بر در نظر گرفتن فضای دادگاه که از نظر معماری باید مناسب باشد، باید امکانات نیز طوری نصب گردند که تمام زوایا را در نظر بگیرند. در مرحله بعدی، راه‌اندازی این سیستم‌ها اهمیت دارند که توسط اهل فن

انتشار مقالات و حتی خلاصه آرا می‌پردازند و به نوعی در نظام‌های حقوقی مانند نظام کامن‌لا که مبتنی بر رویه است، به امکان دسترسی وکلا و قضات به پرونده‌ها کمک می‌کنند، خود نوعی مرتبط با مفهوم دادرسی الکترونیک است که بهتر است عنوان اخیر را ارتقا دهنده مفهوم دادرسی الکترونیک بدانیم و نه جزئی از آن (۴).

به بیان دیگر باید گفت که در واقع دادرسی الکترونیکی به معنای استفاده از سیستم الکترونیکی و انجام فعالیت‌ها به روشی غیر از روش سنتی است. بنابراین اصطلاح دادرسی الکترونیکی به نوع متفاوتی از رسیدگی ماهیتی یا به نوع متفاوتی از عدالت اشاره ندارد، بلکه منظور توان قضایی متفاوت است که دادگاه‌ها از ابزارهای نوین در رسیدگی‌های قضایی خود استفاده می‌کنند، لیکن این امر به معنای تغییر ماهیت رسیدگی نیست، بلکه تنها تفاوت در ساختار خارجی رویه‌ها دیده می‌شود (۵).

در این نوع از دادرسی، اصل بر حضور غیر فیزیکی در طول دادرسی و محاکمه است، جهت تحقق این امر نیز از فناوری‌های رایانه‌ای و اینترنتی استفاده می‌گردد. بدین صورت که از طرح دعوی تا رسیدگی و محاکمه و صدور حکم، روند دادرسی به صورت الکترونیکی و غیر حضوری انجام می‌گیرد و اشخاص دخیل در پرونده از طریق رایانه و ارتباط از راه دور در جلسه محاکمه حاضر می‌شوند (۶).

با توجه به ویژگی‌ها و روحیات حاکم بر شخصیت اطفال، دادرسی الکترونیکی برای رسیدگی کیفری به جرائم این گروه سنی می‌تواند مفید باشد، دلایل مفید بودن دادرسی الکترونیکی برای جرائم اطفال و ویژگی‌های حاکم بر این نوع از فرآیند دادرسی کیفری و مزیت‌های حاکم بر آن را در ادامه مورد بحث و بررسی قرار خواهیم داد.

مفهوم طفل

در اصل بیست و یکم قانون اساسی به واژه «کودکان بی‌سرپرست» اشاره شده است، ولی تعریفی از کودک نشده است، ولیکن با توجه به اصل چهارم قانون اساسی و تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی طفل کسی است که به حد بلوغ

و تخصص صورت می‌گیرد و باید این مرحله طوری اجرا گردد که در حین دادرسی خللی به وجود نیاید. این مسأله نیز مطرح است که بالاخره افرادی که می‌خواهند از این سیستم‌ها استفاده کنند، از جمله قاضی و طرفین دعوا، باید آموزش کافی دیده باشند، مثلاً می‌توان هم‌اندیشی‌هایی را برای آگاهی قضات و مقامات دادگاه از این نوع دادرسی پیشنهاد نمود، البته به نظر می‌رسد باید این آموزش‌ها از دانشکده‌های حقوق شروع شده و با گنجانیدن یک واحد درسی در دروس، از قبل آگاهی کافی به وجود آمده باشد، در مرحله آخر، نگهداری این سیستم‌ها مطرح است و این‌که برای استفاده شایسته، همواره باید آماده و مجهز باشند و افراد متخصص آن‌ها را بازبینی نمایند (۸). این چند مرحله، به آن معنا است که دادرسی الکترونیکی علی‌رغم دادرسی سنتی که فقط فرد انسانی در آن مطرح بود، در اینجا علاوه بر فرد انسانی، با ابزارها و امکاناتی رو به رو هستیم که بر این فرد انسانی چه مقامات دادگاه باشد و چه شاکی تأثیر می‌گذارد. به همین منظور برای این‌که این تأثیرگذاری مثبت باشد، بهتر است در به کارگیری این چند مرحله دقت شود.

الزامات حاکم بر دادرسی الکترونیکی در خصوص جرائم

اطفال و مزایای ناشی از آن

با مفهوم طفل و همین‌طور دادرسی الکترونیکی آشنا شدیم، اما آنچه دارای اهمیت است، بررسی ترکیبی این دو مفهوم و اختلاط آن‌ها به این نحو است که بررسی نماییم، الکترونیکی شدن دادرسی در خصوص جرائم اطفال، نیاز به چه الزامات و پیش‌نیازهایی داشته و اعمال هر یک از این الزامات چه مزایایی برای اطفال به عنوان مرتکبین جرم در فرایند دادرسی کیفری از نوع الکترونیکی دارد، در ادامه به این مهم خواهیم پرداخت.

۱- آنلاین بودن دادرسی‌ها

یکی از مهم‌ترین الزامات حاکم بر دادرسی الکترونیکی در رسیدگی به جرائم اطفال به صورت الکترونیکی نیز ضرورت دارد، آنلاین شدن دادرسی‌ها با استفاده از ظرفیت اینترنت و فضای مجازی و تجهیزات الکترونیکی است. بدین معنا که

علاوه بر فرایند آیینی الکترونیکی، لازم است که جلسه دادرسی نیز به صورت آنلاین برگزار شود. این نوع دادرسی از لحاظ اصول راهبردی دادرسی و رعایت تقابل بین طرف دعوی از یکسو و اطفال از سوی دیگر، از قواعد عمومی دادرسی پیروی می‌کند. از طرف دیگر، باید این نکته را بیان نمود که اولاً منشأ رسیدگی به صورت آنلاین می‌تواند قراردادی یا غیر قراردادی و همچنین ناشی از رابطه حقوقی سنتی و یا الکترونیکی باشد، بنابراین منشأ اختلاف تعیین‌کننده نوع نظام حل اختلاف نیست (۹)؛ ثانیاً شیوه دادرسی آنلاین می‌تواند شامل دادرسی‌های سنتی یا خصوصی، هر دو گردد، بنابراین آنلاین بودن دادرسی، تأکید بر روش مجازی در انجام فرایند رسیدگی به حساب می‌آید و تفاوت، صرفاً در فضا و جو جریان دادرسی است که از قضا دارای مزیت برای اطفال است که تأکید حقوق کیفری و همین‌طور قانون آیین دادرسی کیفری داخلی بر عدم حضور او در جریان دادرسی به دلیل کم‌بودن سن و سال مرتکبین و روحیات خاص اطفال است و هرگاه مصلحت طفل موضوع تبصره ۱ ماده ۳۰۴ این قانون اقتضا کند، ممکن است تمام یا قسمتی از دادرسی در غیاب او به عمل آید. رأی دادگاه در هر صورت حضوری محسوب می‌شود. در همین راستا، از جمله مهم‌ترین شیوه‌های برگزاری جلسات دادرسی اطفال به صورت مجازی را می‌توان گپ اینترنتی و شبکه تلفن اینترنتی و شبکه کنفرانس بصری نام برد. کمیسیون اروپایی کارآمدی دادگستری در پژوهشی با عنوان مدیریت زمان و سیستم‌های قضایی، راه‌اندازی شبکه کنفرانس بصری را دارای مزیت سرعت، کنترل هزینه، امکان ذخیره، قابلیت پخش مکرر، دسترسی آسان به اطلاعات، همگام بودن با تحولات و محدود نبودن به مرزهای جغرافیایی می‌داند (۱۰) که این موارد برای اطفال مزیت محسوب می‌شود. همچنین کوتاه شدن مدت دادرسی و انجام برخی از امور در غیر ساعات اداری و ایام تعطیل و به تبع آن عدم ترافیک در ایام اداری، جلوگیری از اتلاف وقت دستگاه قضایی در رسیدگی به پرونده‌های کوچک و اختصاص وقت بیشتر برای دعاوی کیفری مهم از دیگر فواید دادرسی الکترونیک به این نحو است

(۱۱). گپ اینترنتی نیز امکان گفتگوی دوسویه و هم‌زمان اطفال و شکات را فراهم می‌کند.

۲۴ ساعته‌شدن دادگاه مزیت دیگر آنلاین‌شدن رسیدگی به جرائم اطفال است، در دادگاه‌های عادی مراجعه به دادگاه فقط در ساعات اداری و روزهای غیر تعطیل ممکن است، پس در مواردی غیر از ساعات و روزهای مذکور، امکان ثبت دادخواست یا شکوائیه و انجام امور اینچنینی وجود ندارد، در حالی که در دادگاه‌های مجازی در هر ساعتی از شبانه‌روز، می‌توان به اموری که از طریق مراجعه غیر حضوری و الکترونیکی مقدور است، دست زد، همین امر باعث می‌شود تا در روزهایی که دادگاه باز است حجم مراجعین کاهش یابد، زیرا بسیاری از آن‌ها در ساعات غیر اداری، کار خود را انجام داده‌اند (۱۱). اصولاً امروزه پیشرفت فناوری در همه ابعاد، رسیدگی قضایی سنتی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. یکی از مواردی که ضعف دستگاه قضا شناخته می‌شود، همین مسأله طولانی‌بودن پروسه دادرسی و اطلاع دادرسی است که در خصوص اطفال می‌تواند دارای مضرات بیشتری نسبت به سایر افراد باشد، امروزه همانطور که بیان شد، می‌توان با استفاده از ظرفیت‌های دادرسی الکترونیکی در دادگاه اطفال، به نحو کارآمدی زمان دادرسی در رسیدگی به جرائم اطفال را به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داد. بیش از یک دهه است که کشورهای پیشرفته برای الکترونیکی‌شدن روند دادرسی‌ها تلاش می‌کنند و درصدد هستند تا روند دادرسی از راه دور و با بهره‌گیری از روش‌های الکترونیکی صورت گیرد. الکترونیکی‌شدن دادرسی‌ها علاوه بر کاستن حجم مبادلات کاغذی و صرفه‌جویی در هزینه‌ها، وقت و انرژی از اطلاع دادرسی جلوگیری می‌کند و احقاق حقوق مردم را در زمان کوتاه‌تری ممکن می‌سازد (۲).

امروزه اطلاع دادرسی یکی از شایع‌ترین مسائلی است که به عنوان یک بحران در دستگاه قضایی کشور مطرح شده است، بدیهی است با توجه به تأکیدی که بر دورنگاه‌داشتن اطفال از فضای دادگاه و توصیه به غیر حضوری‌بودن این محاکم وجود دارد و تلاش برای سهل‌کردن این دادرسی برای اطفال وجود دارد، طولانی‌شدن آن و اطلاع دادرسی ضرر

بیشتری برای اطفال در پی خواهد داشت و رفت و آمدهای مکرر به شعب دادگاه و لویج و دستورات قضایی متعدد و نظایر آن از مصادیق تحمیل هزینه بر آن‌ها است. یکی از تالی فاسدهای حجم گسترده پرونده‌ها، مفقودشدن پرونده ارباب رجوع است، لذا لازم است که برای تسهیل امور قضایی از رایانه کمک گرفته شود (۱۲). طولانی‌بودن فرایند رسیدگی به دعاوی و شکایات موجب نارضایتی عمومی و کاهش اعتماد به دستگاه قضایی و انتظامی، تراکم کار در محاکم قضایی و خستگی عوامل و خستگی عوامل انسانی و کم‌رنگ‌شدن عدالت و امنیت، کاهش قاطعیت و اقتدار قوه قضاییه و نیز نیروی انتظامی به عنوان عام‌ترین و اصلی‌ترین ضابط این قوه و صرف هزینه‌های سنگین و غیر ضروری گردیده است (۱۳). سیستم کنفرانس بصری نیز، شیوه‌ای مفید در رابطه با تعامل رودرروی اصحاب دعوی و اطفال به شمار می‌آید. امتیاز برجسته کنفرانس بصری این است که هیچ یک از طرفین دعوی اعم از اطفال و شکات یا شهود، نیاز به مسافرت نداشته و در وقت و هزینه‌های خصوصی و اجتماعی دادرسی، صرفه‌جویی می‌شود (۱۴).

علاوه بر مزیت‌های مطروحه، یکی از مهم‌ترین مشکلات دادرسی آنلاین، فقدان حضور فیزیکی و آثار حقوقی و روانی ناشی از این وضعیت است. گفتگوی تلفنی یا ارتباط زنده تصویری میان اطفال و طرف مقابل آن‌ها، هیچ‌گاه نمی‌تواند مبین تمام واقعیاتی باشد که ماهیت اختلاف طرفین یا ذهنیت متخلف را تشکیل می‌دهد. با اطمینان می‌توان این ادعا را مطرح کرد که این اشکال، ویژگی دائمی انواع رسیدگی‌های آنلاین خواهد بود و باید با لحاظ معایب و مزایایی که این شیوه از دادرسی دارد، درباره هر پرونده به طور خاص، این امر را بررسی کرد که آیا می‌توان از این شیوه بهره گرفت یا نه (۱۵). همین‌طور باید خاطرنشان کرد که در گپ حرفی (بدون تصویر) امکان سرقت هویت طرفین دعوی و شهود وجود دارد، همچنین بسیاری از مدارک و گفتگوهایی که در جلسات رسیدگی مطرح می‌شوند، جنبه محرمانه دارند. به همین دلیل طرفین انتظار ندارند که مقام رسیدگی‌کننده، اقدام به افشای آن‌ها نمایند یا برای مبادله آن‌ها از ابزارهایی غیر مطمئن

مطلعان نباشد، تحقیق از آنان می‌تواند به صورت الکترونیکی و با رعایت مقررات راجع به دادرسی الکترونیکی به عمل آید.» این دلایل می‌تواند بیم جان اطفال شاهد باشد، در حقوق بین‌الملل و مثلاً در قاعده ۱۵ آیین دادرسی فدرال آمریکا، بحث شده است که اصل بر شهادت حضوری است، جز در موارد استثنایی که این موارد استثنایی نیز در پرونده‌هایی وجود دارد که در آن‌ها بر مبنای دلایل حمایت از شاهد که عموماً از اطفال بزه دیده از جرم می‌باشند، شهادت مجازی پذیرفته شده است (۱۶). به منظور توضیح بیشتر، به مواردی که در آن‌ها از دادرسی الکترونیک در حوزه شهادت استفاده شده، اشاره می‌شود، مثلاً در اکثر این پرونده‌ها شهادت مجازی، علی‌رغم عدم رعایت شرط مواجهه، به دلیل حمایت از طفل پذیرفته شده است.

قانونگذار در ماده ۱۸۶ قانون مجازات اسلامی و همچنین در تبصره ۲ ماده ۲۰۴ قانون آیین دادرسی کیفری شکل جدیدی از شهادت را پذیرفته است، تحت عنوان شهادت از راه دور منتها با توجه به شرایطی که علاوه بر شرایط شاهد و شرایط شهادت برای شهادت از راه دور مقرر کرده است به نظر می‌رسد که این نوع از شهادت در کلیه انواع آن از طریق معمول ادای شهادت نیست و جنبه استثنایی دارد، با توجه به این‌که ماده ۱۸۶ ق.م.ا شهادت از راه دور به دو نوع شهادت الکترونیکی و شهادت کتبی غیر الکترونیکی تقسیم می‌شود، در یک نگاه کلی انواع شهادت از راه دور عبارت‌اند از: شهادت کتبی غیر الکترونیکی، شهادت کتبی الکترونیکی و شهادت صوتی - تصویری زنده و یا ضبط‌شده الکترونیکی. بنابراین ماده ۱۸۶ ق.م.ا شهادت کتبی غیر الکترونیکی که ابتدائاً به دادگاه ارائه می‌شود، برخلاف آنچه قبلاً ادعا می‌شد در زمره طرق معمول ادای شهادت نیست، بلکه همانند شهادت الکترونیکی یکی از طریق استثنایی ادای شهادت است در ذیل به بیان شرایط «شهادت از راه دور» خواهیم پرداخت.

۴- مکانیزه‌شدن فرایند دادرسی اطفال

یکی دیگر از الزامات دادرسی الکترونیکی در حوزه اطفال، مکانیزه‌شدن فرایند دادرسی کیفری است، اصولاً فرایند دادرسی الکترونیکی، بر انجام امور به صورت مجازی و مکانیزه

استفاده کنند. یکی از راهکارهای رفع این مشکل، استفاده از سامانه‌های محدود و بسته است. در این سامانه از یک تأمین‌کننده ارتباط اینترنتی خاص (با تعهدات، وظایف و خط‌مشی از قبل تعریف‌شده) برای تضمین ایمنی ارتباطات استفاده می‌شود (۱۵). همچنین برای کنترل این‌گونه معایب، مخصوصاً در حوزه جرائم اطفال و جلوگیری از افشای اطلاعات و هویت آن‌ها که می‌تواند از نظر جرم‌شناسی، آثار منفی برای بازاجتماعی‌شدن اطفال ایجاد کند، می‌توان از سیستم مدیریت الکترونیکی مدارک (سامام) یا تکنیک بایگانی مدارک که نوعی نرم‌افزار است و تمامی مدارک و اسناد راجع به پرونده را در خود ذخیره می‌کند، استفاده کرد. علاوه بر راه‌حل‌های اخیر، تشخیص هویت اصحاب دعوا از طریق امضای الکترونیکی مطمئن نیز باید در سامانه مدیریت امنیت اطلاعات پیش‌بینی شود.

۲- الکترونیکی‌شدن ابلاغ‌ها

بر اساس قانون آیین دادرسی الکترونیک، اگر ابلاغ به صورت ارسال پیامک یا ایمیل هم باشد، ابلاغ واقعی محسوب می‌شود و لازم نیست حتماً برگه به دست اطفال یا اولیای آن‌ها برسد.

ماده ۴۱۲ قانون آیین دادرسی کیفری به عنوان یک امتیاز برای اطفال، امکان ابلاغ به والدین به جای اطفال را فراهم کرده است: «دادگاه اطفال و نوجوانان وقت جلسه رسیدگی را تعیین و به والدین، اولیا یا سرپرست قانونی طفل یا نوجوان، وکیل وی و دادستان و شاکی ابلاغ می‌کند.»

در فضای کلی این قانون، این اجازه وجود دارد که در صورت فراهم‌بودن بسترها و زیرساخت‌های لازم، همه اقدامات از جمله ابلاغ‌ها برای اطفال به صورت الکترونیکی انجام شود.

۳- الکترونیکی‌شدن شهادت اطفال

گاهی شهادت به دلیلی که می‌آید، نمی‌تواند حضوری صورت گیرد و دادرسی الکترونیک، شهادت غیر حضوری را میسر می‌کند و مانع متوقف‌شدن دادرسی نمی‌شود. طبق تبصره ۲ ماده ۲۰۴ قانون آیین دادرسی کیفری بیان می‌دارد: «در صورتی که دلیل پرونده منحصر به شهادت شهود و

برای پشتیبانی امور قضات نظیر بانک‌های اطلاعاتی قوانین و آرا و نیز سیستم‌های پشتیبانی صدور رأی است (۱۸)، از جمله این موارد و علاوه بر موارد مذکور، می‌توان مکانیسم ثبت سیستمی و الکترونیکی پرونده شخصیت اطفال در دادگاه را پیگیری نمود، زیرا بر اساس ماده ۲۸۶ قانون آیین دادرسی کیفری، تشکیل پرونده شخصیت برای اطفال الزامی است، لذا تشکیل و ثبت و بایگانی این پرونده می‌تواند به صورت الکترونیکی انجام شود.

مفقود شدن کل یا بعضی از پرونده‌های مربوط به اطفال، ضعف در سیستم بایگانی اطلاعات مربوط به اطفال مانند پرونده شخصیت، وجود خطرات احتمالی جانی برای اطفال به عنوان متهم و یا شهود در صورت حضور آن‌ها در جلسه رسیدگی و... از جمله مشکلاتی هستند که می‌تواند در روند دادرسی سنتی موجود باشد (۱۹)، در حالی که این مشکلات با توجه به الکترونیکی و مجازی بودن امور در دادرسی الکترونیکی، بسیار پایین‌تر بوده و دادرسی الکترونیکی دارای امنیت بالاتری است. دادگاه الکترونیکی برای تأمین امنیت و محفوظ ماندن مذاکرات، از سیستم و تکنولوژی SSL استفاده می‌کند (۲۰).

ارزیابی لزوم اصل علنی بودن رسیدگی کیفری در مقابل

الزامات دادرسی الکترونیکی اطفال

یکی از چالش‌های پیش روی دادرسی الکترونیکی اطفال، نادیده گرفتن لزوم اصل علنی بودن محاکم کیفری است، در این قسمت بررسی خواهیم کرد که آیا، الکترونیکی شدن دادرسی اطفال، لزوماً به معنای نفی علنی بودن دادرسی کیفری اطفال است و اصولاً تناقضی میان آن‌ها وجود دارد که ناقض حقوق اطفال در رسیدگی کیفری باشد یا خیر.

تحلیل این مقاله، این است که در مواردی که متهم طفل و یا نوجوان است، علنی برگزار کردن دادرسی شاید نه تنها منصفانه نباشد، بلکه حتی مغایر با عدالت و انصاف باشد، چراکه طفل یا نوجوانی که روحیه برخورد با مشکلات و چالش‌های قضایی را مانند افراد بزرگسال ندارد، برای بار نخست مرتکب جرمی شده است و ممکن است تصاویر و نام وی به عنوان متهم در محل سکونت و شهر به واسطه دادرسی

استوار است. در این راستا نیز از فناوری‌های تکنولوژیکی از قبیل سیستم سمپ استفاده می‌کنند. در سامانه سمپ، اطلاعات پرونده به صورت مکانیزه ثبت و نگهداری شده و امکان جستجو و گزارش‌گیری از ویژگی‌های مهم این سامانه است. اطلاعاتی که تحت عنوان خلاصه پرونده در این سیستم ثبت و نگهداری می‌شود، عبارت‌اند از اطلاعات اطفال، خواسته‌ها و اتهام‌های مطروحه علیه اطفال، وقت رسیدگی تعیین‌شده، دادنامه‌های صادرشده، قرارها و تصمیم‌های مهم اتخاذشده. با استفاده از این سیستم، علاوه بر تهیه گزارش‌های آماری که توسط این سامانه قابل‌ارائه خواهد بود، نیازی به استفاده از دفترهای اندیکاتور، دادنامه، ثبت عرایض، اوقات و بازداشتی که در شعب دادگاه اطفال مورد استفاده می‌گرفت، نیست و این دفاتر به صورت مکانیزه در اختیار کاربران شعب است. از قابلیت‌های مهم این سامانه رعایت مهلت‌ها و مواعد در آیین دادرسی برای انجام امور و ثبت به موقع اقدام‌ها در سیستم است که در صورت انجام‌نشدن به موقع و ثبت‌نشدن آن در مهلت تعیین‌شده، سیستم نمره منفی برای شعبه و کاربر مسؤول ثبت خواهد کرد که قابل بررسی و کنترل توسط مراجع قضایی بالاتر است (۱۷).

۵- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در داخل

دادگاه‌ها

دادگستری محصول مشترک عوامل متعددی است، برخی از این عوامل مثل کارکنان اداری و قضات در داخل دادگاه فعالیت می‌کنند، در حالی که عوامل دیگر چون وکلا، طرفین دعوی و شاهدان و نیز جامعه و نهادهای عمومی، زمینه فعالیت دادگاه‌ها را فراهم می‌کنند. فناوری مورد بحث در این بخش، فناوری مورد استفاده در داخل دادگاه‌ها است. این فناوری‌ها را بر اساس اصول فنی، سازمانی و پیچیدگی‌شان می‌توان به سه گروه تقسیم کرد: گروه اول شامل، رایانه‌ها، نرم‌افزارهای واژه‌پرداز، صفحات گسترده، پست الکترونیکی داخلی و خارجی برای قضات و کارکنان اداری محاکم است؛ گروه دوم، شامل فناوری‌های پشتیبانی از فرایندهای اداری دادگاه‌ها مثل ثبت مکانیزه و سیستم‌های مدیریت پرونده است؛ در نهایت، گروه سوم که شامل فناوری‌های مورد استفاده

علنی نمودن فرایند کشف، تحقیقات مقدماتی و دادرسی و افشای هویت و مشخصات اطفال و نوجوانان از طریق مطبوعات و رسانه‌های گروهی، یا حضور افراد، به شخصیت و حیثیت آنان لطمه جبران‌ناپذیر وارد کرده و موجب سلب اعتماد به نفس ایشان خواهد گردید. طرح اتهام طفل یا نوجوان در کوچه و بازار و برچسب‌زنی جرم به وی موجب خدشه‌دار شدن شخصیت طبیعی او می‌گردد و وی خود را در قالب مجرم تصور و تجسم می‌نماید. آنگاه در مسیر اصلاح و تربیتش معضلات اساسی ایجاد می‌شود. طبق بند ۷ پیمان حقوق کودک، در کلیه مراحل دادرسی، حریم شخصی طفل کاملاً باید محفوظ بماند (۲۲).

در حقوق کشور فرانسه نیز در قانون آزادی مطبوعات به مواردی از ممنوعیت انتشار در خصوص اطفال و علنی کردن آن اشاره شده است، به عنوان نمونه در ماده ۲-۳۹ قانون آزادی مطبوعات کشور فرانسه مقرر شده است: «در صورت انتشار و پخش هرگونه اطلاعات مربوط به هویت با شناسنامه افراد ۱۵۰۰۰ یورو جزای نقدی به عنوان مجازات اعمال خواهد شد: ۱- گزارش از مسائل محرمانه مربوط به اطفال توسط والدین، قیم یا شخص و موسسه‌ای را که مسؤول نگهداری از آن‌ها باشد یا طفل جهت نگهداری به آن‌ها سپرده شده است؛ ۲- گزارش از طفل در شرایط ذکر شده در موارد ۱-۲۲۷ و ۲-۲۲۷ مجموعه قوانین جزایی؛ ۳- گزارش از طفلی که خودکشی کرده باشد؛ ۴- گزارش از یک طفل که قربانی جرائم جنسی قرار گرفته است.»

پس رویکرد ما این است که غیر علنی بودن رسیدگی به جرائم اطفال از طریق دادرسی الکترونیکی، مخدوش‌کننده اصل علنی بودن دادرسی نیست و می‌تواند در این گروه سنی مفید نیز واقع شود.

البته استدلال دیگری نیز می‌توان مطرح کرد که بر اساس آن، بین دادرسی الکترونیکی و اصل علنی بودن دادرسی در جرائم اطفال یک همپوشانی ایجاد شود، سؤالی که در این قسمت مطرح می‌شود، این است که با وجود دادرسی الکترونیک، آیا باز هم شرط علنی بودن دادرسی امکان برقراری دارد یا خیر، در وضعیتی که در عین الکترونیکی بودن دادگاه،

علنی، آشکار شود و حیثیت و آبروی خود و خانواده‌اش از دست برود و گروه دوستان خود را نیز از دست بدهد و این مورد حتی ممکن است در روند باز اجتماعی کردن مجرمین کم‌سن و سال خلل وارد کند و به موجب نظریه جرم‌شناسی برچسب‌زنی (۲۱)، به ادامه روند بزه‌کاری وی منجر شود، لذا در برخی از موارد این‌چنینی، دادرسی غیر علنی از طریق سیستم‌های الکترونیکی می‌تواند ارتباط مستقیم با دادرسی منصفانه داشته باشد. در اینجا غیر علنی بودن و یا عدم حضور طفل در مراحل دادرسی توسط دادرسی الکترونیکی، در راستای دادرسی منصفانه تلقی می‌شود، زیرا اطفال به دلیل شرایط خاص روحی و روانی آمادگی حضور در مراحل دادرسی و حضور در جلسه رسیدگی را ندارند و قطعاً آسیب‌های روحی جدی در انتظار آن‌ها خواهد بود، همین‌طور نوجوانان که در دوره‌ای از حیات هستند که طی آن افراد از مرحله کودکی به واسطه بلوغ جسمی و فکری عبور کرده، ولی همچنان قابلیت‌های بزرگسالی را به صورت کامل ندارند، لذا از سویی کودک نیستند و از سوی دیگر نیز بزرگسال به حساب نمی‌آیند و محتاج حمایت‌های تقنینی هستند. غیر علنی بودن و یا برگزاری دادگاه بدون حضور آن‌ها از طریق دادرسی الکترونیکی برای جلوگیری از آسیب‌های روحی و روانی و یا بدنام‌شدن کودک و همچنین حمایت از حریم خصوصی آن‌ها امری مطلوب است.

در همین راستا ماده ۴۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری مقرر داشته است که: «هرگاه مصلحت طفل موضوع تبصره ۱ ماده ۳۰۴ این قانون، اقتضا کند، ممکن است تمام یا قسمتی از دادرسی در غیاب او به عمل آید، اما رأی دادگاه در هر صورت حضوری محسوب می‌شود»، چنانچه در مواجهه با رفتار کودکان و نوجوانان معارض با قانون، امکان تحقیق و رسیدگی غیر رسمی و خارج از فرآیند دادرسی کیفری و نظام قضایی رسمی امکان‌پذیر نباشد، فرآیند کشف، تحقیقات مقدماتی و دادرسی باید به گونه‌ای سازمان‌دهی شود که حریم شخصی ایشان کاملاً رعایت گردد، دادرسی الکترونیکی در این مسیر بسیار راهگشا خواهد بود.

توجه به ویژگی‌ها و روحیات حاکم بر شخصیت اطفال، دادرسی الکترونیکی برای رسیدگی این گروه سنی می‌تواند مفید باشد. بنابراین اصطلاح دادرسی الکترونیکی به نوع متفاوتی از رسیدگی ماهیتی یا به نوع متفاوتی از عدالت اشاره ندارد، بلکه منظور توان قضایی متفاوت است که دادگاه‌ها از ابزارهای نوین در رسیدگی‌های قضایی خود استفاده می‌کنند.

نتایج و یافته‌های پژوهش نشان داد که در حوزه کاربست دادرسی الکترونیکی در فرایند دادرسی اطفال، الزاماتی وجود دارد که تحقق‌بخشیدن به آن‌ها می‌تواند منجر به تشکیل دادرسی الکترونیکی برای اطفال شود که قطعاً دارای مزایای قابل توجهی برای آن‌ها خواهد بود، مواردی نظیر آنلاین بودن دادرسی و فراهم کردن امکانات محقق‌شدن این موضوع از نظر سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، الکترونیکی شدن ابلاغ‌ها به اطفال یا والدین آن‌ها، الکترونیکی شدن شهادت اطفال، مکانیزه شدن فرایند دادرسی، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در داخل دادگاه و ثبت الکترونیکی پرونده شخصیت و محقق‌شدن امکان دادرسی غیر حضوری و غیر علنی برای اطفال از طریق دادرسی الکترونیکی، از جمله الزامات دادرسی الکترونیکی اطفال محسوب می‌شود که تمامی آن‌ها دارای مزایای مثبت برای اطفال است، از جمله آن‌ها می‌توان به عدم نیاز به حضور آن‌ها با توجه به تأکید قانون آیین دادرسی کیفری، کاهش بیم جان برای ادای شهادت، عدم مفقودی پرونده‌های اطفال، کاهش زمان دادرسی و درگیربودن طفل در فرایند رسیدگی و دادگاه، علنی‌نشدن اطلاعات و هویت طفل و امکان بازاجتماعی کردن اطفال و جلوگیری از برجسب‌زنی ناشی از هویت اطفال در رسیدگی علنی و حضوری، اشاره کرد.

مردم نیز آزادانه می‌توانند در محیط دادگاه اطفال حضور فیزیکی داشته باشند، مشکلی برای این اصل ایجاد نشده است، مشکل در جایی است که در دادگاه‌های الکترونیک اطفال، حضور مردم با ممنوعیت مواجه شود و آن‌ها فقط بتوانند از طریق اینترنت جلسه دادگاه اطفال را به طور هم‌زمان مشاهده کنند. ظاهراً در این حالت اخیر نیز، اصل علنی بودن رعایت شده است، هرچند برخی بر این باورند که با حضور فیزیکی افراد در دادگاه، نوعی فشار عمومی ملموس و محسوس بر مقامات دادگاه وارد است تا به نوعی از خودرایی آن‌ها جلوگیری شود. به همین نحو، این فشار عمومی ناشی از حضور فیزیکی که در حضور اینترنتی کم‌تر است، بر شهود و طرفین دعوا نیز وارد است و تا حدی آن‌ها را از خطا و دروغ، به دور نگه می‌دارد. با این اوصاف با وجود دادرسی الکترونیک به نحوی که مردم را از شرکت در دادرسی بازداشته شوند، فلسفه علنی بودن دادگاه‌ها زیر سؤال می‌رود و این اصل قدیمی که امروزه نیز می‌تواند دارای کاربرد باشد، متروک می‌ماند (۱۱).

البته نقد مذکور چندان وارد نیست، زیرا جلوگیری از خودرایی و فشار عمومی بر طرفین، در دادرسی الکترونیکی که افراد آن را ملاحظه می‌کنند نیز جریان دارد و همین که قضات و افراد بدانند که توسط افرادی به صورت آنلاین در حال مشاهده شدن هستند، تأثیرات حضور فیزیکی آن‌ها از همان طریق نیز محقق خواهد شد و جای نگرانی نخواهد بود. در این زمینه پیشنهاد می‌شود که اصل مشاهده دادرسی از طریق اینترنت امری موازی در کنار امکان حضور فیزیکی مردم در دادگاه باشد.

نتیجه‌گیری

همانطور که یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، آنچه از دادرسی الکترونیکی مد نظر است، استفاده کامل از ابزارها و روش‌های الکترونیکی، ارتباطی و اطلاعاتی است که قابلیت جمع‌بندی با حقوق و دادگاه‌ها و رسیدگی دادگاه دارد، از جمله استفاده از تلفن همراه، نشانی ایمیل و وبگاه‌های اینترنتی، صفحه نمایشگر، ضبط صوت، اینترنت، ارتباط از راه دور که با

References

1. Edvardo J. Proceeding on the web, in Colloquium of the international association of procedural law, Electronic justice - present and future. Hungary: University of pécs, Faculty of law pécs (Hungary); 2010. p.195.
2. Zarkalam S. Electronic Trials, Necessities, Requirements and Challenges. *Journal of Criminal Law Doctrines* 1391; 3: 129-150.
3. Eshghpour M, Akbarpour N. The position of electronic proceedings in Iranian law. *Journal of Social Science Studies* 1395; 3: 143-158.
4. Mehrafshan A. Virtual proceedings a new concept in judicial justice. *Journal of Islamic Jurisprudence and Law Studies* 1390; 5: 119-147.
5. Pourostad M, Golnoush A. Travel report to e-Justice Conference in Hungary. *Journal of the Bar Association* 1389; (10): 31-50.
6. Ahmadi A, Zade Hosein Z. E-litigation in Iranian law, objectives, principles and features. *Journal of Private and Criminal Law Research* 1397; 35: 117-136.
7. Salehpour R. Investigating the process of monitoring information technology in litigation and its impact. Chalous: The first IT regional conference, Chalous, Tabarestan Higher Education Institute; 1392. p.1-9.
8. Lederer F. The Road to the Virtual Courtroom? A Consideration A Consideration of Today's and Tomorrow's-High-Technology Courtroom. *South Carolina Law Review* 1998-1999; 50: 799-844.
9. Poursaid B. Electronic Commerce Law and its Innovations. *Legal Journal of Justice* 2007; 59: 49-60.
10. Hornle J. Cross-Border Internet Dispute Resolution. London: Cambridge University Press; 2009. p.214.
11. Moazenzadegan H, Shayegan M. Citatio of Animation and Study of Electronic Evidence in Iranian Law. *Journal of Judicial Law* 2009; 48: 77-102.
12. Jafari H, Vaghoubi N. A Study of the Quality of Electronic Judicial Services on Citizens' Satisfaction. *Journal of Public Management Research* 2014; 24: 153-174.
13. Kousha J, Barani Beiranvand M. Organizational factors affecting the delay of proceedings in the formation of judicial cases in police stations. *Journal of Disciplinary Management Studies* 1387; 3(2): 217-235.
14. Robertson CB. The Facebook Disruption: How social Media May Transform Civil Litigation and Facilitate Access to Justice, School of law. Ohio: Case Western Reserve University Press; 2012. p.3.
15. Elsan M. E-Commerce Law. Tehran: Samt Publication; 1391. p.297.
16. Kay C. Criminal Procedure: Closed Circuit Testimony of Child victim. *Oklahoma Law Review* 1987; 40(1): 60-84.
17. Negahdari D. The role of new technologies in the speed of litigation. *Iran Newspaper* 1393; 57751: 17.
18. Shahbazinia M, Ghomami M, Javan S. Information and Communication Technology and Judicial Justice. *Journal of Judicial Law Perspectives* 1396; 79-80: 121-148.
19. Javaheri M. Legal and Judicial Development Deputy, Problems and root causes of procrastination. *Journal of Judgment* 1385; 42: 47-51.
20. Chaibakhsh M. Application of information technology in e-court civil proceedings. Tehran: Hamkaran System Publication; 1387. p.32.
21. Marashi H. Collection of lectures given at the United Nations Children's Fund (UNICEF) Youth Trial Workshop. Tehran: Children's Fund United Nations; 1378. p.39.